

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології,
інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Із назва курсу	КУЛЬТУРОЛОГІЯ
Викладач (-і)	Олена КОЛОМІЄЦЬ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(095) 377-65-70
Е-mail:	kolomietselena1964@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / facetoface) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Культурологія» є формування системи знань про закономірності культурного процесу, культуру як специфічний та унікальний феномен людства; розгляд культури в розвитку, в

єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій у ній; розширення культурно-світоглядних горизонтів здобувачів через залучення їх до найкращих і своєрідних зразків матеріальної та духовної культури народів світу.

Предметом даної дисципліни є механізми формування й функціонування культури як складного суспільного феномена.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;
- теоретична підготовка здобувачів з питань еволюції знань, змісту та ролі культури в історії людства, розуміння її сутності, формування уявлення про культуру як систему цінностей; висвітлення та аналіз системи культурних феноменів різних регіонів, засвоєння системних кодів культурної комунікації.
- формування практичних навичок і вмінь здобувача орієнтуватися у сучасному соціокультурному просторі, здійснювати аналіз основних тенденцій, взаємодії та перспектив розвитку різних типів культури при розв'язанні актуальних проблем сучасності.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- витоки, сутність та найважливіші аспекти культури;
- структуру культури та її базові цінності;
- типологію культури;
- культурну спадщину народів світу;
- тенденції сучасного соціокультурного розвитку.

вміти:

- вирізняти основні методологічні підходи до визначення суті, змісту та характеру цінностей культури;
- вміти користуватися категоріальним апаратом культурології;
- розрізняти світобачення й світорозуміння кожної культурно-історичної епохи;
- осмислювати закономірності сучасного соціокультурного розвитку в контексті глобальних перетворень;
- використовувати досвід вивчення культурології для вірної орієнтації у виборі сенсожиттєвих цінностей і збагачення власної духовної культури.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотехнічному національному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf;

Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО <http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ <http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія культури

Тема 1. Феномен культури

Витоки культури, її місце та роль в історії людства. Походження та сутність поняття "культура".

Структура культури. Функції культури. Роль та місце культури в професійній діяльності людини. Норми і цінності культури. Знаки і символи культури. Традиції і новації в культурі.

Основні концепції культури та культурологічні школи. Українська культурологічна думка в контексті загальноєвропейської традиції.

Тема 2. Культурні форми та їх властивості

Поняття культурна форма.

Культура і цивілізація. Типи цивілізацій. Взаємодія культури та цивілізації. Співвідношення культури та цивілізації на прикладі проблем Заходу і Сходу. Критерії зіставлення західних і східних культур.

Регіональні культури.

Національні культури та їх специфічні культурні форми: субкультура, контркультура, елітарна культура, народна культура, масова культура, сільська і міська культури.

Основні властивості культурних форм.

Тема 3. Типологія культури

Типологія культури як наукова проблема. Основні підходи до типологізації культури.

Історична типологія культури.

Локально-типологічний розгляд культури.

Регіональна типологія культури.

Тема 4. Наука та релігія в системі духовної культури суспільства

Сутність науки. Особливості наукового пізнання. Класифікація наукових дисциплін.

Роль філософського знання. Співвідношення понять "філософія" і "наука".

Релігія як форма культури. Історичні типи релігійних вірувань: племінні культури, ранні національні релігії, пізні національні релігії, світові релігії.

Тема 5. Мистецтво у системі духовної культури суспільства

Проблема визначення мистецтва та художньої культури. Мистецтво як унікальний механізм культурної еволюції, художньо-образної інтерпретації

дійсного та уявного. Функції мистецтва.

Основні види і жанри мистецтва. Специфіка засобів виразності кожного виду мистецтва.

Стиль у мистецтві. Основні стильові напрямки.

Тема 6. Культура і особистість

Особистість як суб'єкт культури. Інкультурація і соціалізація.

Культурні сценарії діяльності: культура мислення, спілкування, праці, навчання, гри, відпочинку.

Міжкультурна комунікація. Міжособистісні стосунки.

Тема 7. Теоретичні проблеми розвитку сучасної культури

Тенденції розвитку сучасної культури. Масова культура та її вплив на формування свідомості.

Культурна модернізація та її форми. Модернізаційні процеси в сучасній українській культурі. Постмодерністська модель світу.

Культура в системі глобальних проблем сучасності. Причини виникнення та шляхи розв'язання глобальних проблем. Гуманізм і технократизм у сучасній культурі.

Проблема збереження культурної спадщини.

Змістовий модуль 2. Історія культури

Тема 8. Світ і людина в архаїчній культурі

Загальна характеристика первісної епохи. Сутність і головні ознаки архаїчної культури. Походження і характер знань первісної людини.

Ритуал та його функції у первісному суспільстві. Форми релігійних вірувань. Початкові форми художнього бачення світу.

Найдавніші культури на території України. Трипільська культура.

Тема 9. Культура цивілізацій Стародавнього Сходу (Шумер, Вавилон, Єгипет, Індія, Китай)

Цивілізаційний та культурний феномен Сходу. Поняття традиційної культури.

Писемність, освіта, наукові знання та винаходи народів Сходу. Проблема людського буття у давньосхідних культурах. Етичні норми та естетичні уявлення давніх народів. Гуманістичні ідеї в релігійних концепціях народів Сходу. Образ людини в мистецтві.

Традиції культури Стародавнього Сходу.

Тема 10. Антична культура

Поняття античного типу культури, її періодизація та загальні принципи.

Ідейні основи давньогрецької культури. Культурна дієвість демократії. Світобудові уявлення давньогрецької та давньоримської культури.

Ідеал людини в античному мистецтві. Антична література. Місце науки в

системі світогляду. Сутність християнства як явища культури. Ідеали християнства.

Культура античних міст-держав Північного Причорномор'я та її вплив на розвиток ранньослов'янських племен.

Антична традиція і формування системи західних цінностей. Світове значення античної культури.

Тема 11. Середньовіччя в історії культури

Середньовічний тип культури, її періодизація, основні принципи та характеристики.

Культура Західної Європи в середні віки. Роль християнської теології і церкви у житті феодального суспільства. Діалоги влади і суспільства. Середньовічні університети. Романське і готичне мистецтво. Лицарська культура.

Перехрестя шляхів, народів, епох у Візантійській культурі. Символізм середньовічного мистецтва.

Культура Київської Русі. Особливості духовних процесів. Художнє життя. Гуманістичні традиції давньоруської культури.

Тема 12. Культурні парадигми доби Відродження

Передумови епохи Відродження. Відкриття світу і людини. Роль гуманізму в оновленні загальної культури епохи.

Художня концепція гуманізму. Розквіт мистецтва в Італії. Художній світ Північного Відродження. Перемоги та поразки індивідуалізму в епоху Ренесансу.

Староукраїнська гуманістична традиція. Реформаційні впливи в Україні. Виникнення козацтва та його роль в утвердженні культурної самобутності українського народу.

Тема 13. Культура Нового часу

Формування культури Нового часу. Соціально-політичні ідеали Просвітництва. Наукові революції кінця XVII- XVIII ст. Природничо-правові теорії Нового часу. Зародження ідей громадянського суспільства та правової держави.

Бароко як відображення ранніх форм новоєвропейської культури. Людина і світ у культурі бароко.

Староукраїнська барокова культура. Києво-Могилянська академія – освітній і науковий центр України. Г. Сковорода.

Наука і технічний прогрес XIX – початку XX ст. Народження індустріальної цивілізації. Українська технічна модернізація.

Мистецькі течії в культурі XVIII-XIX ст.

Українське національно-культурне відродження XIX ст., його чинники та основні етапи. Т. Шевченко. Галицьке відродження. Українська література і мистецтво XIX ст.

Пошук нових мистецьких форм. Модернізм та його напрямки.

Тема 14. Українська культура і світова цивілізація XX ст.

Українська культура в загальноєвропейському культурному процесі першої половини ХХ ст. Культура і духовне життя України у 1917-1920 рр. Політика українізації та її вплив на культуру. Розстріляне відродження.

Українська національна культура в тоталітарній державі. Антиукраїнська політика в офіційній ідеології. Лінгвоцид. Руйнація пам'яток національної культури. Роль діячів культури в зародженні руху опозиції в 60-х роках ХХ ст.

Культурні надбання української діаспори.

Культурне і національно-духовне відродження України на сучасному етапі: здобутки і проблеми.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою, у тому числі: перший модуль – 50 балів, другий модуль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Абрамович С. Д. Культурологія: навч. посіб. / С. Д. Абрамович. К.: Кондор, 2005.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації / О. О. Рафальський (кер. авт. кол.), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (наук. ред.). К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Кн.1, 2.
3. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. Вид.2-ге, переробл. і доповн. К.: Кондор, 2007.304 с.
4. Культурологія: навч. Посіб. / В. В. Павленко та ін.; Київ. Національний ун-т внутр. справ, Ін-т права та психології, кафедра гуманітарних дисциплін. К.: КНТ: ЦУД, 2010. 220 с.
5. Культурологія: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів I-IV рівнів акредитації / М. С. Кравець [та ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі. Львів: Магнолія плюс, 2003.
6. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А. Є. Конверського. Харків: Фоліо, 2013. 863 с.
7. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
8. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М.

Закович та інші. 4-те вид. Випр. I доп. К.: Знання, 2009. 589 с.

9. Музальов О. О. Культурологія: навчальний посібник для учнів, студентів і викладачів / О. О. Музальов. Львів, 2012. 185 с.

10. Основи культурології: навч. посіб. / за ред. Л. О. Сандюк та Н. В. Щубелки. К.: Центр учбової літератури, 2012. 400 с.

11. Петрушенко В. Л., Пинда Л. А., Подольська Є.А. та ін. Культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. I – IV рівня акредитації / за заг. ред. проф. В. М. Пічі. Львів: Магнолія 2006, 2007. 360 с.

Додаткова література

12. Більченко Є., Калита Т. (2019) Соціальна та філософська культурологія: парадокси наукової рефлексії культури / Є. Більченко, Т. Калита. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філософські науки. № 12 (396). С. 3-9.*

13. Богуцький Ю. Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі: монографія / Ю. Богуцький, Н. Корабльова, Г. Чміль; Ін-т культурології Нац. акад. мистецтв України. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2013. 271 с.

14. Гіптерс З. В. Культурологічний словник-довідник. К.: Професіонал, 2006. 328 с.

15. Іванова В. А. Зміни в культурі як глобальна проблема: монографія / В. А. Іванова; Нац. Фармац. Ун-т. Х.: Золоті сторінки, 2010. 204 с.

16. Термінологічний словник з культурології. К.: МАУП, 2004.

17. Чепурко Г. І. (2015) Культура як соціальна координата цивілізаційного вибору українського суспільства. *Соціологічні науки*, 2015. [Електронний ресурс]

Інформаційні ресурси

1. Підручники з культурології [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studme.com.ua/>

2. Сайт з історії світових цивілізацій. Режим доступу: <http://histori.com.ua>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.